

Hespèrides lo tàlem s'aclofava: / llurs cims, desarrelant-se, s'asseuen en les valls, / y en aúcs horrorosos y gemegó esclatava, / com dona qu'en mal part llença 'ls darrers badalls», *Atl.*, 1877 (24, 136, a14); «ferint-les ab trencada gemegor», *Canigó* VII.

No sols d'ell: «de dins de l'ermita, plena de gom a gom, la bravada humana xarbota per les portes, amb la gemegor dels cants litúrgics i les alenades d'encens», Coromines, 1926 (*L'Aplec de St. Pau*, § 3; publ. en *Diari i R.*). Crec que hauria de ser sempre femení com l'hi fan tots dos escriptors, si bé també en veig algun cas de m.: «les paraules del bon Rector ressonavan com un gemegó, sota les esvinzades y rònegues arcades de la vella església», MrnVayreda (*Puny.*, 45, 42). Sembla que hagi de ser contracció de *gemegao

-ATIONE.

Gemegada. Gemegadis. Gemegador. Gemegaire. Gemegament. Gemegant [1398, BMetge, «corbs e molts altres aucells gemegants agrament», *Lo Somni* III]. *Gemegaroià* eiv. (JnCastelló, *Rond. Eiv.*, 51, 107). *Gemegós* [S. xv, *AlcM*]. *Gemeguejar*. Del ll. *gemere*, per via sàvia, en part. actiu: *gement* [DÀg.; JCarner; JRuyra].

D'un encreuament de *romanços, romancer, -anceria* amb *gemecs, gemegar* semblen resultar els mots val. comarcals *jumènsos* i *jumenceries* («carantofias, zalamerias», «*jumencer, -era*: zalamero: el que hace carantofias o zalamerias; el que acostumbra hacer gestos», *Dicc. MGadea*, «un mariquita --- girant-se a no parar, fent figures y jumènsos en la cara», «els nanos --- els menèus jumènsos y cara que fan, la serietat i cachaça en què parlen ---», *MGadea, T. del Xè* 1, 138, 290. I encara si bé *ge- > ju-* pot tenir bressol fonètic (cf. *conjuminar* < *congem-*), serien padrins d'aquest connubi d'una banda *jument* 'animal de càrrega' (que fou antic a Val.), i d'altra banda l'arabisme *ronser/ronseria/rons*.

Gemells, V. geminat Gement, V. gemegar Gemiforme, V. gemat

GEMINAT, participi d'un verb desusat *geminar*, pres del ll. *geminare* 'doblar', derivat de *geminus* 'bessons'. □ 1.ª doc.: doc. de 1398, *AlcM*.

Testimoni isolat, restà sempre rar. Com a terme gramatical, des de les primeres obres de Fabra, entorn de 1900 (cf. *Gram.* de 1912, § 17).

DERIV.: *Geminació* [DOrt. 1917]. Del ll. *geminus*, ultra la denominació d'un signe del Zodíac (*gèminis* en ablatiu plural 'en els bessons, en els estels bessons').

N'han quedat representants hereditaris en la toponímia, sobretot provinents del neutre plural GEMINA o el singular femení *Estany-Gémèna* els dos grans estanys bessons al peu del Coma-lo-forno, alta ribera de la Salient, a la Vall de Caldes de Boí, que degué ser primer *Estanyagémèna STAGNA GEMINA; *Gémèna* vessant a l'obaga del Montseny; *Petra-chema*, nom d'una gran penya bessona al capdamunt de la Vall d'Ansò, al trini dels dominis lingüístics arag., basc i gascó (1966), assimilació de *-gemma*. Del diminutiu *Gemenells ve

el nom del despoblat de *Gimenells*, prop d'Alcarràs i Alpicat, i *Els Germanells* (amb contaminació de *germans*) dos turons bessons vora del camí de Serra de la Calderona a València. Ribag. *chiminucs* 'bessons': «ixos chermans són *chiminucs*» (Fetraz, p. 46). Se cita *gemells* hapax de la *Història Troyana*, S. xv (d'on degué treure'l Fabra, *Gram.* 1912, gloss.), provinent del diminutiu llatí *gemelli*, però no crec que fos mot pròpiament català sinó copiat de l'original llatí de l'obra; encara menys digne de crèdit és un mot *geminus* que ha estat atribuït al *Tresor de Pobres* i que no pot ser més que una lectura errònia de *geminis*, en el qual el punt de la segona *i* ha estat pres per una tilde de nasal (esborrar doncs l'inexistent *geminus* en *AlcM*). *Gemolat, duplicat de *geminat* (amb dissim. de *n* en *l*, i labialització de *e* en *o* a causa de la *m* precedent i la *l* següent, i potser influència de *gèmola*), sentit a Cerdanya: «els *Pedrons* són dos, que són *žemulats*» (Er, 1959). *Agema*?

Congeminar [c. 1880, Saisset] i més comunament labialitzat en *conjuminar* [1768, CRos, almenys el subst. «*conjuminació*: conspiración; unió de muchos o algunos contra el Soberano»], d'on passa a Sanelo, que hi canvia: «--- contra otro», i «*conjuminar*: conspirar» (1.º 50v, 148bis, v.) i [Escrip 1851]: remetent a la forma alterada *conjubinarse* («conchabarse o unirse, convenirse dos o más personas entre sí para algún fin; tórnase regularmente en mala parte»); també en ús a Menorca («criar, educar, adondar, corretgir», Camps Merc., Migjorn Gran, *BDLC* VIII, 238).

En el Princ. no el recolliren els lexicògrafs fins a 1868 («arreglar, compondre, negocis, objectes materials o immaterials, *componer, disponer, arreglar*», *SLiúCosta*, d'on passa a Lab. 1888 etc.) i apareix en alguns escr. Renaix.: «no sabent com *conjuminar-bo*, boy reposat que fou, seguí mut y quiet com abans», PBriz (1872, *Lo Coronel d'Anjou*, 103); «ab tot y perseverar en lo mateix propòsit durant lo transcurs de diferents generacions, com si'l mateix diable ho *conjuminàs*, jamay s'oferi conjuntura favorable per a convertir-lo en fet», Vidal Val. (*Rosada d'estiu*, 54); «ara *conjumino* aqueix retrahiment que observem avuy en donya Isabel ab lo que'ns deya aquell senyor», Noller (*Vilaniu*, 99) i ex. dels *J. Flo.* de 1887 en el DÀg.

Se sent bastant per l'Empordà baix i alt: «la combinació dels dos autos està molt ben *conjuminada*», Palafrugell (1933). La forma amb *u*, és realment valenciana, amb el significat de conxorxa «estaen tots *kojçuminats*», Onda (1961), però també: l'aigua de la Font de la Reina la va canalitzar per a poder-la *kojçuminâr* millor», CastPna. (1961). La forma amb *e* resta viva en el N. valencià, «*congeminar*: fer convidre a altres en alguna cosa, induir-los al propi paréixer o voluntat» que GaGirona atribueix a la Plana i Val., ultra el Maestrat; i així l'usava ell: «Canteu --- rossinyols / --- gentils passades / --- mes, si us *congeminu* l'amor, canteu de nit ab veu divina» (*Seidia*, 69).

Molt usat per Coromines en les seves obres, ara en una, ara en l'altra forma: «les esposalles del frare d'As-